

การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋

ชุตินา งามพิพัฒน์

นักวิจัยอิสระ กรุงเทพมหานคร

Email : Kataiboom@gmail.com

Received: Dec 14, 2022

Revised: Jun 12, 2023

Accepted: Jun 21, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น 2) เพื่อออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋จักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน

ผลการศึกษาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น พบว่า ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ในการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมชุมชน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาข้อมูลลักษณะทางกายภาพและของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศึกษาข้อมูลรูปแบบเครื่องจักสาน ในอดีตและปัจจุบัน ศึกษาข้อมูลขั้นตอนการผลิต ศึกษาลักษณะของรูปแบบกระเป๋จักสาน ศึกษาการผลิตลดทอน แบ่งตามลักษณะการใช้งานได้ 3 ลักษณะคือ 1) ลดทอนพื้นฐาน ถือเป็นลายแม่บท สำหรับการสานทั่วไป มี 6 ลาย คือ ลายขัด ลายสอง ลายสาม ลายตาหลิ่ว ลายขอ ลายบองหยอง 2) ลดทอนพัฒนา เป็นลายที่ช่างจักสานในอดีตได้คิดค้นพัฒนาขึ้นมา มี 5 ลาย คือ ลายบัว ลายติด้าน ลายเถลาเกล็ดเต่า ลายดอกชิง ลายดีห่ม 3) ลดทอนประดิษฐ์ เป็นลดทอนที่คิดค้นประดิษฐ์ ประดิษฐ์

จากการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจเครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋และการผสมผสานวัสดุให้มีความร่วมสมัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประยุกต์ลดทอน ด้านเอกลักษณ์ ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.77) การผสมผสานผลิตภัณฑ์ระหว่างลดทอนกับกระเป๋ อยู่ในระดับมากที่สุด มีเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.72) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.87) และด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.94)

คำสำคัญ : ลดทอน, เครื่องจักสาน, ภูมิปัญญา, ออกแบบผลิตภัณฑ์, กระเป๋

The Study of the Wicker WiS.D.om of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province for Designing Prototype Bags

Chutima Ngampipat

Independent researcher Bangkok

Email : Kataiboom@gmail.com

Received: Dec 14, 2022

Revised: Jun 12, 2023

Accepted: Jun 21, 2023

Abstract

The Study of the Wicker WiS.D.om of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province for Designing Prototype Bags The objectives of this research were as follows: 1) to study the wiS.D.om of local wicker handicrafts and local materials 2) to design and produce woven bags by using local materials. 3) to assess satisfaction for consumers in purchasing wicker handicrafts. Results of the study of local wicker handicraft wiS.D.om and local materials. Select a specific sample group A questionnaire was used to collect data from 100 people by simple random sampling (Sample Random Sampling). Study the physical characteristics and community of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. study the wicker pattern past and present Study the production process information. Study the characteristics of woven bag patterns. study pattern production Divided according to the nature of use, can be divided into 3 characteristics: 1) basic patterns regarded as the master pattern for general weaving, there are 6 patterns: Lai Khad, Lai Song, Lai Sam, Liu Lai, Khor pattern, Bong Yong pattern. 2) Development pattern: patterns developed by weavers in the past, there are 5 patterns, namely, the Ba pattern, the Dee Kham pattern, the Chalao Kled Tao pattern, and the Dok pattern. Ginger, Di Lom pattern 3) artificial pattern It's a pattern invented, invented, invented.

From the satisfaction assessment, it was found that the satisfaction of the basketry in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province for the creation of bag prototypes and the combination of materials to be contemporary, it was found overall was at the highest level. pattern application Identity ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.77) product combination between pattern and bag is at the highest level with an average ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.72). The distribution channel (Place) is at a high level. ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.87) and the price (Price) is at a high level. ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.94)

Keywords : pattern, wickerwork, wiS.D.om, product design, bag

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีการสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์สภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และได้มีการถ่ายทอด สืบทอดกันต่อมา และคิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้มีชื่อเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้รู้ชาวบ้าน สติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

เครื่องจักสานมีความสำคัญสำหรับคนไทยที่มีใช้กันทั่วไปแทบทุกครัวเรือนมาตั้งแต่สมัยโบราณ เครื่องจักสานนั้น นอกจากจะสานเป็นภาชนะในรูปร่างต่าง ๆ แล้วยังสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เครื่องจักสานเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านของการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตและด้านคุณค่าทางจิตใจจากความงาม ความประณีตและความเป็นท้องถิ่นของลายจักสาน อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และพัฒนาสร้างสรรค์งานในวงกว้างขึ้น สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (วิบูลย์ ลิ้มวรรณ. 2532: 129)

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องจักสานในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ขนบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของท้องถิ่น ก็เป็นเครื่องกำหนดรูปแบบของเครื่องจักสานด้วย เครื่องจักสานภาคกลางที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นโดดเด่นอีกอย่าง หนึ่งคือ กระจูด ซึ่งเป็นเครื่องสวมนี้อย่างที่ชาวบ้านใส่ออกไปทำงานกลางทุ่ง ตามท้องไร่ท้องนา กระจูดเป็นเครื่องจักสานประเภทเครื่องสวมนี้อย่างที่มีรูปแบบ และประโยชน์ที่ใช้สอย สมบูรณ์อย่างหนึ่ง กระจูดเป็นเครื่องจักสานชนิดหนึ่งของไทย ยังมีทำกันมาก ที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานจักสานถือเป็นงานหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นมาเป็น สิ่งของการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสวยงาม แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้มีคุณค่าควรคู่กับการอนุรักษ์ไว้

จากปัญหาและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็น การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระจูด เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ พัฒนา และต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้แก่ผู้ผลิตในท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการนำเอาไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัสดุที่สำคัญ สำหรับทำเครื่องจักสาน ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาศึกษาเพื่อหาคุณสมบัติเฉพาะที่จะสามารถนำมาแปรรูปเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ประเภทกระจูดเพื่อเพิ่มมูลค่าของ ตัวผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและสามารถต่อยอดทางธุรกิจได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. การศึกษาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น
2. เพื่อออกแบบและกระจูดจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้บริโภค ในการเลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระจูด โดยพัฒนาและออกแบบ เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยให้กับผลิตภัณฑ์ ให้มีความสอดคล้องตามมาตรฐานและความต้องการของตลาด ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (mixed method research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative method) โดยสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ได้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับคัดเลือก ผู้ผลิตงานหัตถกรรมจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ในการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมชุมชน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล จำนวน 100 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ได้แก่ เพศ อายุอาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษาสถานภาพการสมรส ลักษณะที่พักอาศัย พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและบริการของกลุ่ม

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 ลงพื้นที่ สอบถาม สัมภาษณ์ วิเคราะห์ ข้อมูลสภาพปัญหา และสนทนากลุ่มย่อย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ใช้แบบสอบถามประชาชนปลายปิดสอบถามกลุ่มผู้บริโภค เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความคิดเห็นทางด้านเครื่องจักสาน

2.2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่มย่อย (Group Interview)

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 100 คน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น

3.1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ บทความวารสาร วิทยุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยได้นำข้อมูลบางส่วนนำมาใช้ประโยชน์ และเพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและได้รวบรวมข้อมูลงานวิจัย

3.1.2 ศึกษาข้อมูลลักษณะทางกายภาพ และของชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1.3 ศึกษาข้อมูลรูปแบบเครื่องจักสาน วัสดุไม้ไผ่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จากแหล่งข้อมูลพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1.4 ศึกษาข้อมูลขั้นตอนการผลิตศึกษา ลักษณะของเครื่องจักสาน ลวดลาย และขั้นตอนการผลิตเครื่องจักสาน

3.1.5 ศึกษาข้อมูลเครื่องจักสานจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของเครื่องจักสาน จำนวน 3 ท่าน และมีการสังเกตเก็บข้อมูลด้วยการบันทึก การถ่ายภาพ การถ่ายวิดีโอ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อออกแบบและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น

3.2.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ บทความวารสาร และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยศึกษาจากทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม โดยนำแนวคิดในการออกแบบมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เพื่อให้เกิดความสวยงาม เหมาะสม และสามารถประยุกต์ใช้กับงานออกแบบได้

3.2.2 ศึกษาข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน โดยพบผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน ด้วยการออกแบบ (SKETCH DESIGN) เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมมาขึ้นต้นแบบผลิตภัณฑ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน

3.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (ต้นแบบ) โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ในการเลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสานท้องถิ่น และวัสดุท้องถิ่น

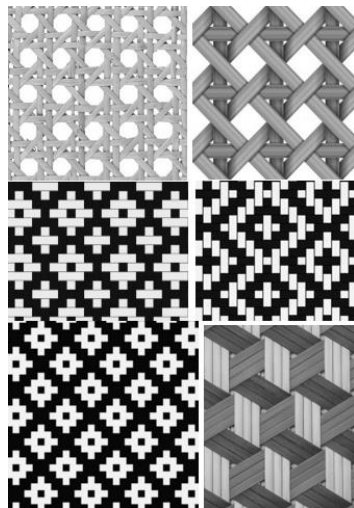
1.1 ผลการศึกษาลักษณะพื้นที่ เครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่กว้างขวางและอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ มีวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานหลายชนิด ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร จำเป็นต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้จักสานหลายชนิด โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่ม เจ้าพระยาทำนุ และแม่กลอง ซึ่งเป็นที่ลุ่ม ประชาชนนิยมปลูกไม้ไผ่ไผ่ตามบริเวณหมู่บ้าน และตามหัวไร่ปลายนา และนอกจากนี้ในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ลงไปจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีภูเขาตะนาวศรีเป็นแนวเขาที่มีป่าไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมาก จากลักษณะดังกล่าว ทำให้บริเวณภาคกลางมีการทำเครื่องจักสานอย่างแพร่หลาย แต่ก็มีเครื่องจักสานส่วนที่ทำด้วยวัตถุดิบอย่างอื่นบ้าง ได้แก่ ใบลาน ใบตาล หวาย ผักตบชวา

1.2 ผลการศึกษารูปแบบเครื่องจักสานในอดีตและปัจจุบัน การทำเครื่องจักสานจะต้องนำวัตถุดิบมาแปรรูปให้เป็นเส้นดอก เพื่อให้สานได้สะดวกและได้รูปทรงตามความต้องการ เช่น นำไม้ไผ่มาจักเป็นดอก นำหวายมาจักเป็นเส้น นำใบตาล ใบมะพร้าว ใบจาก ใบลาน มาจักเอาก้านใบออก แล้วจักใบให้มีขนาดตามต้องการ ก่อนที่จะนำมาสานเป็นสิ่งต่าง ๆ เช่น สานเป็นปลาตะเพียน ตักแตน งอก หมวก วิธีการทำเครื่องจักสานนั้นสามารถทำได้ตั้งแต่การสานอย่างง่าย ด้วยการสานขัดเป็นตาห่าง ๆ

1.3 ผลการศึกษาและการผลิตลวดลายมีรูปแบบ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่ต่างไปจากเครื่องจักสานภาคอื่น ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบแวดล้อม ทางสภาพภูมิศาสตร์ ประโยชน์ใช้สอย ขนบประเพณี และความเชื่อของท้องถิ่น ปัจจุบัน เครื่องจักสาน ยังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของชาวชนบทจำนวนมาก แต่เครื่องจักสานจำนวนไม่น้อย ได้รับการประยุกต์

รูปแบบ ให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น แต่ก็ยังมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจหลายอย่าง

1.4 ผลการศึกษาลวดลายจักสาน แบ่งตามลักษณะการใช้งานได้ 3 ลักษณะ คือ ลวดลายพื้นฐาน ถือเป็นลายแม่บท สำหรับการสานทั่วไป มี 6 ลาย คือ ลายขัด ลายสอง ลายสาม ลายตาหลิ่ว ลายขอ ลายบองหยอง ลวดลายพัฒนา เป็นลายที่ช่างจักสานในอดีตได้คิดค้นพัฒนาขึ้นมา ที่ปรากฏทั่วไปมี 5 ลาย คือ ลายบัว ลายดีด้น ลายเฉลา เกล็ดเต่า ลายดอกชิง ลายดีหล่ม ลวดลายประดิษฐ์ นำลวดลายที่สามารถนำมาพัฒนา ให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบและการนำลวดลายนำมาใช้กับผลิตภัณฑ์กระเป๋า

รูปที่ 1 ลวดลายเครื่องจักสาน

2. ผลการออกแบบและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น

2.1 ผลการออกแบบและผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยนำการออกแบบและนำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ทำแบบร่าง (SKETCH DESIGN) จำนวน 6 แบบ โดยการนำเอาลวดลายเครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำมาประยุกต์ใช้กับกระเป๋า และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินการออกแบบ เพื่อให้ประเมินและเลือกรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า

จักสาน ที่ออกแบบ ผสานใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเดิม ๆ ให้เป็นงานที่แปลกใหม่และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน

รูปที่ 2 แบบร่างต้นแบบ จำนวน 6 แบบ

ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน จำนวน 6 แบบ ด้านการใช้งาน ประโยชน์ใช้สอย ลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สีสน และรูปแบบที่ทันสมัย รวมถึงรายละเอียดของการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสมจากมากไปหาน้อย โดยอันดับที่ 1 ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ได้คะแนน 28 คะแนน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 5.00, S.D.=0.00) อันดับที่ 2 ได้แก่ รูปแบบที่ 6 26 คะแนน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D.=0.59) อันดับที่ 3 ได้แก่ รูปแบบที่ 4 25 คะแนน) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.59) เพื่อนำมาทำต้นแบบกระเป๋าและลวดลายเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า

ผลการออกแบบและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่นโดยการประเมินหาความเหมาะสมและการออกแบบตามกรอบ

แนวความคิดของงานวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 3 รูปแบบ โดยการนำผลิตภัณฑ์นำไปประเมินหาความเหมาะสมด้านการออกแบบ ด้านเอกลักษณ์ ลวดลายเครื่องจักสานโดยนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าแบบที่ 1 ต้นแบบกระเป๋าแบบที่ 4, ต้นแบบรูปกระเป๋าแบบที่ 6 นำไปเป็นต้นแบบสำหรับรูปแบบกระเป๋าภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า

รูปที่ 3 ต้นแบบกระเป๋าแบบที่ 1

ผลการประเมินความเหมาะสมผลิตภัณฑ์ต้นแบบ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย พบว่าต้นแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.59) และพิจารณาตามหัวข้อ พบว่า ด้านการประยุกต์ลวดลาย และด้านเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.59)

รูปที่ 4 ต้นแบบกระเป๋าแบบที่ 2

รูปที่ 5 ต้นแบบกระเป๋าแบบที่ 3

3. ผลการประเมินความพึงพอใจเพื่อประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้บริโภคในการเลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน จำนวน 100 คน ส่วนใหญ่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ความพึงพอใจเครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าและการผสมผสานวัสดุ พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการประยุกต์ลวดลาย และด้านเอกลักษณ์ ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.48) การผสมผสานผลิตภัณฑ์ระหว่างลวดลายกับกระเป๋า อยู่ในระดับมากที่สุด มีเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.48) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.87) และด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 1.45)

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย การวิจัย เรื่องการศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋าเครื่องจักสานภาคกลางภาคกลางมีพื้นที่กว้างขวางและอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ มีวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานหลายชนิด และเครื่องจักสานภาคกลาง ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่น และชนบประเพณีของประชาชนการทำเครื่องจักสานจะต้องนำวัตถุดิบมาแปรรูปให้เป็นเส้นตอก เพื่อให้สานได้สะดวกและได้รูปทรงตามความต้องการ เช่น นำไม้ไผ่มาจักเป็นตอก นำหวาย

มาจักเป็นเส้น นำใบตาล ใบมะพร้าว ใบจาก ใบลาน การผลิตลวดลายมีรูปแบบ และลักษณะเฉพาะถิ่นทั้งหมด 3 รูปแบบ เครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านจะพบว่า ผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 1 ต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และพิจารณาตามหัวข้อ พบว่า ด้านการประยุกต์ลวดลาย และด้านเอกลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.59) ผลิตภัณฑ์ต้นแบบรูปแบบที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = 0.59) เพื่อนำไปทำต้นแบบกระเป๋าและประยุกต์ใช้ลวดลายเครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า

อภิปรายผล วัตถุประสงค์ที่ 1 ลักษณะพื้นที่เครื่องจักสานภาคกลางภาคกลางมีพื้นที่กว้างขวางและอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ มีวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำเครื่องจักสานหลายชนิด และเครื่องจักสานภาคกลาง ส่วนใหญ่จะสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ท้องถิ่น และชนบประเพณีของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นอย่างดีลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคกลาง ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร จำเป็นต้องใช้เครื่องมือเครื่องใช้จักสานหลายชนิด โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่ม เจ้าพระยารูปแบบเครื่องจักสานในอดีตและปัจจุบัน การทำเครื่องจักสานจะต้องนำวัตถุดิบมาแปรรูปให้เป็นเส้นตอก เพื่อให้สานได้สะดวกและได้รูปทรงตามความต้องการ เช่น นำไม้ไผ่มาจักเป็นตอก นำหวายมาจักเป็นเส้น นำใบตาล ใบมะพร้าว ใบจาก ใบลานการผลิตลวดลายมีรูปแบบ และลักษณะเฉพาะถิ่น ที่ต่างไปจากเครื่องจักสานภาคอื่น ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากองค์ประกอบแวดล้อม ทางสภาพภูมิศาสตร์ ประโยชน์ใช้สอย ชนบประเพณี และความเชื่อของท้องถิ่น ปัจจุบัน

เครื่องจักสาน ยังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวันของชาวชนบทจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการออกแบบและ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน การออกแบบและ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุที่อยู่ในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยนำการออกแบบและ นำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้ทำแบบร่าง (SKETCH DESIGN) จำนวน 6 แบบ โดยการนำเอาลวดลาย 6 เครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำมา ประยุกต์ใช้กับกระเป๋า และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินการออกแบบ เพื่อให้ประเมินและเลือก รูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่น ที่ออกแบบ ผสานใช้เป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลง รูปแบบและลวดลายเดิม ๆ ให้เป็นงานที่แปลกใหม่ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุ ท้องถิ่น

ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญ ทำการประเมินผลิตภัณฑ์กระเป๋าจักสาน จำนวน 6 แบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ในการใช้ งาน ประโยชน์ใช้สอย ลวดลายเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สีสน และรูปแบบที่ทันสมัย รวมถึงรายละเอียดของ การผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินความเหมาะสม จากมากไปหาน้อย โดยอันดับที่ 1 ได้แก่ รูปแบบที่ 1 ได้คะแนน 28 คะแนน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) อันดับที่ 2 ได้แก่ รูปแบบที่ 6 26 คะแนน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.59) อันดับที่ 3 ได้แก่ รูปแบบที่ 4 25 คะแนน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.59) เพื่อนำมาทำต้นแบบกระเป๋าและลวดลาย เครื่องจักสานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า

ผลการออกแบบและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ กระเป๋าจักสาน โดยใช้วัสดุท้องถิ่นโดยการประเมิน หาความเหมาะสมและการออกแบบตามกรอบ แนวความคิดของงานวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้มา พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ลวดลายเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 3 รูปแบบ โดย การนำผลิตภัณฑ์นำไปประเมินหาความเหมาะสม ด้านการออกแบบ ด้านเอกลักษณ์ ลวดลายเครื่อง

จักสานโดยนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋ารูปแบบที่ 1 ต้นแบบกระเป๋ารูปแบบที่ 4, ต้นแบบรูปกระเป๋ าแบบที่ 6 นำไปเป็นต้นแบบสำหรับรูปแบบกระเป๋ า ภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า

ผลการประเมินความเหมาะสมผลิตภัณฑ์ กระเป๋าด้านแบบที่ 1 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย พบว่า ต้นแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋า โดยรวมอยู่ ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.59) และพิจารณาตามหัวข้อ พบว่า ด้านการประยุกต์ ลวดลาย และด้านเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.59)

โดยใช้วัสดุจักสาน ที่อยู่ในชุมชน สุภาพรขาววัง (2550) ที่กล่าวถึงการพัฒนาภูมิปัญญาจักสานคือ ต้องพัฒนาด้านการคัดเลือกวัตถุดิบการพัฒนาการ เตรียมวัสดุ ตลอดจนการขึ้นโครงให้มีความชำนาญ การัดขนาดเส้นต้องมีคุณภาพ สม่่าเสมอต้องอาศัย ช่างจักสานผู้มีฝีมือ ความชำนาญ และประสบการณ์ และสอดคล้องกับ ชมขวัญ บุตรเวียงพันธ์ (2548) ที่ กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานต้องให้เกิด คุณค่าทางความงาม และศิลปะเพื่อยกระดับ ผลิตภัณฑ์ต้องพัฒนาตั้งแต่วัตถุดิบ คุณภาพ รูปแบบ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจ เพื่อประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้บริโภคในการ เลือกซื้อหัตถกรรมเครื่องจักสาน จำนวน 100 คน ส่วนใหญ่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคความ ความพึงพอใจเครื่องจักสานภาคกลางสำหรับการ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับและการผสมผสาน วัสดุให้มีความร่วมสมัย พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านการประยุกต์ลวดลาย และด้านเอกลักษณ์ ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.77) การผสมผสานผลิตภัณฑ์ ระหว่างลวดลายกับกระเป๋า อยู่ในระดับมากที่สุด มี เฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.72) ด้านช่องทางการจัด จำหน่าย (Place) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.87) และด้านราคา (Price) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.94)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาเครื่องจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบกระเป๋า งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยการช่วยเหลือแนะนำจากหลาย ฝ่าย ดังนี้ ขอขอบคุณชุมชนเครื่องจักสานภาคกลาง ที่ให้คำปรึกษาและให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล การติดต่อประสานงาน และการอำนวยความสะดวก สะดวกด้านสถานที่ และทุก ท่านที่ได้ให้ความร่วมมือ ในการตอบ แบบสอบถาม จนสามารถลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญที่สละเวลาในการตรวจทานแก้ไข ข้อบกพร่องของแผนการสอน ตรวจทานความถูกต้อง ของภาษาในการวิจัย ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ทุกคนที่ให้ความร่วมมือและเสียสละเวลาในการตอบ แบบสอบถามเพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วง ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และ ครอบครัว และคู่ชีวิต ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้ ความช่วยเหลืออีกมาก ผู้วิจัยที่ไม่ได้กล่าวนามได้ หมดในที่นี้ ผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และในความปรารถนาดีของทุก ๆ ท่าน เป็นอย่างยิ่ง จึง กราบขอบพระคุณและขอบคุณไว้ในโอกาสนี้

References

- Chomkwan Son Wiangphan. (2005) . *Education and development. bamboo weaving machinery for packagingSpa Business (Research Report)*. Bangkok: InstituteKing Mongkut's Technology Ladkrabang
- Office of the National Cultural Commission. (1991). *Folk wiS.D.om and cultural and rural development operations*. Bangkok: Amarin Printing Group.
- Supaporn Chaowang. (2009). *Application of folk wiS. D. om. in the development of commercial wicker*, province Nakhon Ratchasima (Art thesis Master's Degree, Mahasarakham University).
- Wattana Juthawiphat. (2009) . *Folk art*. Bangkok : Chulalongkorn University
- Wiboon Leesuan. (1989) . *Basketry in Thailand*. Bangkok: O.S. Printing House.